

SAMUEL HEARNE
CESTA Z FORT PRINCE
OF WALES
K SEVERNÍMU
LEDOVÉMU OCEÁNU

PŘELOŽIL: BORIS TAUFER

Samuel Hearne

**CESTA Z FORT PRINCE OF WALES
K SEVERNÍMU LEDOVÉMU OCEÁNU**

**JOURNEY FROM
PRINCE OF WALES'S FORT IN HUDSON'S BAY
TO THE NORTHERN OCEAN
In the Years 1769, 1770, 1771, and 1772**

Předmluva překladatele

Vážený čtenáři,

jedná se o volné zpracování cestopisného deníku pána Samuela Hearnea. I když se nejedná o doslovný překlad, překladatel se dle nejlepšího svědomí snažil převést do českého jazyka přesný obsah originálního díla. Překladatel usiloval hlavně o to, aby moderního čtenáře nenudil staroanglický literární styl a výrazy, které jsou dnes již zapomenuty. Zároveň byly vypuštěny některé závěrečné informace ohledně arktické fauny a flory, které jsou dnes již všeobecně dobře známé, ale zachovány byly ty, které mohou být pro příznivce severoamerické domorodé kultury zajímavé. Originální poznámky pod čarou byly zahrnuty do hlavního textu a nové poznámky poskytují některé doplňující informace.

Přeji pěkný cestopisný výlet do minulosti.

Taufer Nahkohe Boris

Předmluva

Sir Edmund Walker, prezident společnosti Champlain Society

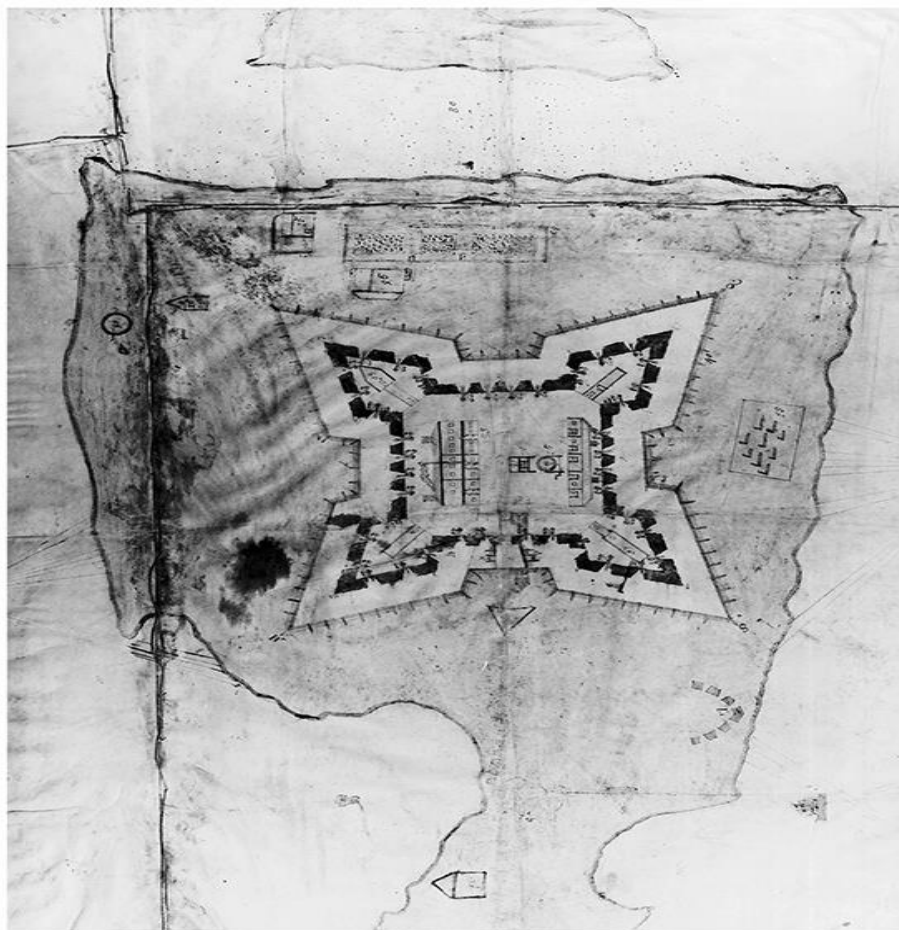
Champlainova společnost byla založena roku 1905 a první úkol, který si dala za cíl, bylo publikovat cestopis pána Samuela Hearnea. Je to kniha napsána s neobyčejným literárním šarmem a zároveň i věrný popis prvního pokusu průzkumu vnitrozemí vzdálené severní Kanady. Popudem pro tento projekt byly informace indiánů, kteří navštěvovali pevnost Fort Prince of Wales¹ a hovořili o obrovském nalezišti mědi při ústí řeky, která se vlévá do Severního ledového oceánu. Pokus najít takovýto

---

¹ Pevnost založila v roce 1717 kožešinová společnost Hudson Bay. Původně se nazývala Churchill River Post, ale v roce 1719 byla přejmenována na Prince of Wales Fort (dnes známa spíše jako Fort Prince of Wales). Pevnost stála na západním břehu řeky Churchill a měla kontrolovat kožešinový obchod společnosti. Původní dřevěná tvrz byla nahrazena masivní kamennou stavbou. Základní tvar měl čtvercový tvar, přičemž každá hradba byla dlouhá sto metrů a šest metrů vysoká a deset metrů široká. Opevnění bránilo čtyřadvacet děl a baterie šesti děl na Cape Merry. Práce na pevnosti pokračovaly až do roku 1771 a její čtvercový tvar se změnil na hvězdicový. Fort Prince of Wales byla roku 1782 částečně zničena francouzskou válečnou eskadrou a její ruiny jsou k vidění dodnes.

lukrativní zdroj vzácného kovu, byl nevyhnutelný. Dvakrát se to Hearnemu nepodařilo, ale napotřetí uspěl. Po nesmírně namáhavé cestě dosáhl ústí Coppermine River, a když se vrátil, byl zanedlouho jmenován velitelem pevnosti. Když vypukla americká válka o nezávislost, Francie coby spojenec Američanů v roce 1782 napadla britské pevnosti ve vzdálených oblastech Kanady. Eskadra válečných lodí pod velením kapitána La Pérouse přiměla Brity kapitulovat bez boje.

Hearne byl to první běloch, který navštívil tak odlehlé kraje Kanady. Jeho cestopis byl vydán až po spisovatelově smrti a stal se výjimečnou knihou. Kromě vyprávění vlastních zážitků, jsou v ní i údaje ohledně přírodopisu prozkoumaného regionu, přesto byla nutná revize. Byl to náročný úkol, poněvadž vlastně neexistoval nikdo, kdo by měl odborné znalosti. Naštěstí se nové vydání knihy opozdilo, takže mohla být obohacena o odborné poznámky pánu J. B. Tyrrella a E. A. Prebleho. Pan Tyrrell se poprvé vydal na sever západní Kanady v roce 1883. Během následných patnácti let nashromáždil mnoho důležitých poznatků ohledně geologie a zeměpisu nejméně známé části Kanady. V roce 1893 ho na cestách doprovázel jeho bratr jako asistent. Společně přešli tundru od jezera Athabasca směrem k Chesterfield Inlet a odtud společnost pádlovala k Hudsonovu zálivu na kánoích.

Fort Prince of Wales (archív HBC)

Byla to cesta dlouhá 5 150 km přes doposud neprobádané území. Od Fort Prince šel Tyrrell asi necelých patnáct set kilometrů na sněžnicích k jižnímu konci jezera Winnipeg a v roce 1894 znovu přešel tundru od severního konce jezera Reindeer k Hudsonovu zálivu. Od Chesterfield Inlet

plul jako předtím do Fort Prince na kánoích podél otevřeného břehu. Z pevnosti se vrátil k jižnímu konci jezera Winnipeg a urazil asi 4 600 km, a to kombinovaně na kánoi a sněžnicích. Za svou zeměpisnou práci dostal ocenění *Back Premium* od Královské geografické společnosti. Na dotaz, zda ještě jiný běloch navštívil region popisovaný Hearnem, Tyrrell odpověděl: „*Jsem jediný, kdo od dob Hearneho prozkoumal zemi mezi Fort Prince a východním koncem Velkého otročího jezera, na jih od 63° rovnoběžky severní šířky, krom mého doprovodu samozřejmě. Jako jediní bílí lidé jsme přešli tu ohromnou zemi na sever od ústí Churchill River a jezerem Athabasca a předěl mezi východním koncem Velkého otročího jezera a Chesterfield Inlet. Také indiáni tvrdili, že přede mnou tam byl jenom pan Hearne. Poslední cestu jsem podnikl před šestnácti lety a od té doby tam žádný běloch nebyl. Stavba železnice do Fort Prince to ovšem brzy změní. Od doby, co jsem zkoumal Chesterfield Inlet a jeho okolí, dělal můj bratr průvodce expedici Královské jízdni policie, která použila mé mapy a cestovala podél řeky Hanbury k Chesterfield Inlet. Nutno říci, že sever skýtá velkolepé pole pro další průzkumy.*“

Tyrrellův výzkum významně doplňuje Hearneho průzkum zvláště pak z přírodopisného hlediska a dlužní bychom neměli být ani panu E. A. Preblemu z Washingtonu. Preble podnikl několik cest na sever od Fort Prince, k řekám Athabasca a Mackenzie a zkoumal tundru na sever od Velkého otročího jezera. Pro americké ministerstvo zemědělství zkoumal hlavně tamní floru. Krom Hearneho cestopisu bude Champlainova společnost vydávat mnohé

další spisovatelé, kteří psali o východní Kanadě. Tohoto roku by se mělo dokončit třídílné dílo pána Lescarbota z názvem *History of New France*, jež je poprvé přeloženo do angličtiny. Nicolas Denys byl první, kdo podrobně popsal pobřeží východní Kanady a společnost podruhé publikovala jeho knihu s bohatými poznámkami. Le Clercq popsal poloostrov Gaspé² a jeho zajímavé obyvatelstvo. Také Champlainovo dílo bude poprvé kompletně přeloženo do angličtiny a objeví se v šesti dílech. Území na západ od Hořejšího jezera je také zajímavým tématem pro zveřejnění, ale veškerý materiál je moc roztroušený. Hearneův cestopis bude dobrý počátek. La Vérendrye je zase první běloch který spatřil Skalisté hory, a rovněž jeho spisy budou poprvé přeloženy do angličtiny. Mezitím se členové společnosti mohou těšit z příjemného vyprávění pana Hearnea, jež je editováno kompetentními osobami, jež se starají o chod *Champlain Society*.

Toronto, leden 1911

---

² Gaspé se pokládá za „kolébkou francouzské Ameriky“, jelikož tam čtyřiařicátého června 1534 kvůli bouři nuceně přistál Jacques Cartier a formálně zabral území ve jménu francouzského krále. Námořníci se sešli s místními lidmi, pravděpodobně Mikmaky. Na základě smlouvy z Paříže (1763), se zde začali usazovat britští důstojníci a vojáci a od roku 1784 tam přicházeli hlavně royalisté, pak se Gaspé stalo významným rybářským střediskem - poznámka překladatele.

I. kapitola

Když bylo šestého listopadu 1769 vše připraveno, rozloučil jsem se s guvernérem a přáteli z pevnosti Fort Prince of Wales a vyrazil na cestu pozdraven výstřely ze šesti děl.

Osmého listopadu bylo počasí velice mírné, což nám ztěžovalo pohyb, poněvadž sníh byl měkký a saně se do něj bořily. Všichni muži z mé posádky byli těžce zatíženi zavazadly, takže jsme museli postupovat po krátkých etapách. Nicméně toho dne jsme překročili severní větev řeky Po-co-ree-kis-co. Na modernějších mapách je označena jako Pauk-athakuskow River a Čipewové od Fort Prince a sousedství jí říkají „Beskai dézé“, čili Knife River, zatímco běloši ji znají jako North River. Řece Churchill říkají Čipewové „Tsan dézé“, čili Metal River. Na noc jsme se utábořili na kraji lesíka, který roste mezi touto řekou a Seal River. V noci jeden z Čipewů dezertoval, takže se zbytek mužů musel podělit o jeho náklad. Já táhnul sáně, které tu zanechal, ale ty nebyly naštěstí moc těžké, náklad vážil necelých třicet kilo.

Druhého dne bylo počasí stále mírné a my se ubírali severozápadním směrem. Brzy jsme přešli Seal River a poté potkali několik Čipewů, kteří měli namířeno do pevnosti s kožešinami a zvěřinou. Nám se doposud nic ulovit nepodařilo, tak jsem od indiánů koupil několik kilo masa, na

které jsem jim vystavil směnku, kterou si měli nechat proplatit u guvernéra. Spokojeny byly obě strany.

Když jsme šli podél západního břehu Seal River, zeptal jsem se kapitána Chawchinahawa na vzdálenost a pravděpodobný čas, než se dostaneme k hranici severních lesů. Indián mě ujistil, že to bude za čtyři nebo pět dnů. To se mi a mým společníkům zdálo přijatelné a dobře nás to nahladilo. Pokračovali jsme stále na severozápad a toužebně vyhlíželi očekávaný les, o kterém jsme slyšeli, že nám poskytne vše, co je pro život v divočině potřebné. Nebyla to však pravda. Poté co jsme ušli jednou tolik dní, jsme stále žádný náznak lesa nepozorovali. Akorát jihozápadním směrem byly lesy často vidět.

Devatenáctého se citelně ochladilo a nám docházely naše skrovné anglické zásoby. Přešli jsme do oblasti bezútesných kopců a nám bylo jasné, že budeme muset uhnout víc na západ. Další večer jsme konečně došli k zakrslému lesu, kde jsme spatřili i stopy několika kari-bů, a kde se nám podařilo zastřelit několik koroptví. Krajina, kterou jsme se doposavad ubírali, byl drsná a kamenitá, takže jsme měli značně poškozené saně a nikde nebyl vhodný materiál na jejich opravu. Nyní už je dřeva naštěstí dost. Mohli jsme opravit saně a měli jsme tyče na stany, což bylo mnohem pohodlnější spaní, než doposud. A mohli jsme si rozdělat i pořádný oheň. V tundře jsme na palivo škrubali zakrslé keře a mnohdy ani ty nebyly. Spávali jsme v jámách vyhloubených ve sněhu, které byly vystlané mechchem zabalení do příkrývek. Saně nám sloužily, jako závětrná stěna.

Dvacátého prvního jsme si udělali odpočinkový den a indiáni šli na lov, zatímco ženy udělaly na nedalekém jezírku do ledu díry a nalovily několik ryb. Muži se vrátili v noci a přinesli sebou tři karibu, což se zdálo být dostatečné, ale nás bylo hodně a indiáni mají enormně dobrý apetit, takže nám toho moc nezbylo. Když jsme opravili saně a sněžnice, vyrazili jsme opět na cestu a drželi severozápadní kurs. Šli jsme skrz nízký borovicový porost, který byl promíchaný několika stejně velkými modřiny, kterým se v Hudsonově zálivu říká jalovec. Po cestě jsme často viděli stopy karibů a mnoha pižmoňů. Nikdo z mých společníků neměl doposud příležitost tohle zvíře zastřelit. Byly zde i koroptve, ale ty se vyskytovaly tak zřídka, že to na živobytí zdaleka nestačilo. Na jednoho muže vycházelo tak půl ptáka na den, a to bylo naše jediné jídlo po dobu čtyřiceti hodin.

Zjistil jsem, že Chawchinahawovi na mém podniku moc nezáleží a často mi cestovní potíže maloval v těch nejchmurnějších barvách, až se zdálo, že chce za každou cenu mé evropské společníky úplně zdeptat. Několikrát dokonce naznačil, že by se chtěl vrátit do pevnosti, ale já mu důrazně vysvětlil, že v cestě budeme pokračovat děj se co děj. Myslím, že se mu to nelíbilo, tak jsem si občas říkal, zdali proti nám nepodnikne něco nekalého. Domnívám se však, že my tři Evropani, bychom všechny indiány snadno zabili. O naše potřeby by se pak musely postarat indiánské ženy a děti.

V noci devětdvacátého uteklo několik nejlepších indiánů, přičemž nám ukradli několik balíčků střeliva, náradí, jako sekery a další užitečné věci. Když jsem tu ničemnost

odhalil, zeptal jsem se Chawchinahawa proč to udělali a on mi odpověděl, že o tom nic neví. Nezapomněl však dodat, že za těchto okolností by bylo nejlépe se vrátit, neboť on i zbytek jeho krajanů nás chtějí opustit, protože se chtějí vrátit ke svým příbuzným. Pak mi popsal cestu podél Seal River a opět dodal, že nejlepší cesta, je cesta k domovu. Pak nám indiáni přenechali většinu nákladu a vydali se jihozápadním směrem a přitom se nahlas smáli. Nám do smíchu ovšem nebylo, poněvadž jsme byli tři sta dvacet kilometrů od Fort Prince hladoví a unavení a nyní ještě zatížení větším nákladem.

Ačkoli byla naše situace velice vážná, nehodlali jsme se zdržovat. Přebrali jsme zavazadla, zanechali žel na místě nějaké střelivo, a ihned se vydali na zpáteční cestu. Během několika dní jsme měli štěstí, že jsme zastřelili pár koroptví, za které jsme byli moc vděční, protože to bylo první jídlo po několika dnech. Vskutku, během pěti dnů jsme neměli ani jediné sousto, zatímco indiáni netrpěli, poněvadž měli desetkrát větší šanci ulovit koroptve, králíky, nebo nějakou jinou věc. Navíc měli spoustu mouky a další anglické zásoby, které ukradli z mých zásob během prvních dnů cesty. Dokonce jeden z mých indiánů, Mackachy a jeho manželka, která pocházela ze severu, chodívali do stanů severním indiánů, a ti je bohatě hostili, zatímco my hladověli. Mám velký důvod domnívat se, že Mackachy byl hlavním aktérem zpronevěry. On a jeho žena byli schopni dopustit se tak ďábelského zločinu.

Byl pěkný den a my se vydali na cestu hned ráno. Když jsme došli k Seal River, pochodovali jsme podél jejího toku po několik dní. Cestou jsme stříleli koroptve a konečně za-

hlédli i nějaké karibů, jenže počasí bylo tak pozoruhodně jasné, že se indiánům podařilo zastřelit jen dva kusy. Ale od té doby bylo zvěře přece jen tolik, že jsme si přestali dělat o jídlo obavy. Díky tomu se nám začala vracet síla, takže se nám cestovalo snadněji a s dobrou myslí.

Pátého jsme potkali cizího Čipewu, který byl na lovu. Sdělil nám, že sice neměl úspěch, ale i tak nás laskavě pozval do svého stanu, kde měl spoustu zvěřiny, kterou nám nabídl. Mým Kriům řekl, že jsou blízko tři bobří doupata, a že bude rád, když tam půjdou společně bobry chytat. Součástí jeho domácnosti byl ještě jeden muž a tři ženy.

Ačkoliv jsme tou dobou neměli nedostatek, pozvání jsme přijali. I když nám řekl, že jeho stan je osm kilometrů vzdálen, bylo to ve skutečnosti čtyřadvacet kilometrů, takže jsme k němu došli uprostřed noci. Jakmile jsme se přiblížili k táboru, muž vystřelil na obvyklé znamení, že se blíží přítel a z tábora se ozvala odpověď. Pak nám vyšel naproti druhý muž, potřásl mi rukou a srdečně nás přivítal. Stavení však pro nás všechny bylo příliš malé, takže zavolal ženy, aby nám pomohly se stavbou našeho vlastního. Byli jsme pozváni na to nejlepší, co měli, a po jídle jsme kouřili a povídali si. Pochopitelně padla řeč i na Chawchinahawa a jeho gang a náš hostitel na to zareagoval: „*Och! Kdybych tam byl já, nikdy by se to nestalo!*“ Já si ale myslím, že i když byl velice laskavý, jednal by jistě stejně, jak to udělali i jiní. Občerstvení hojnou večeří jsme se rozloučili a odešli do našeho stanu.

Brzy ráno odešli indiáni na lov bobrů, ale jelikož byla jejich doupata malá, podařilo se většině zvířat utéct, takže

jich chytli jenom šest. Všichni bobři byli ještě téhož večera uvařeni a s chutí snězeni. Koupil jsem od cizinců hodně zvěřiny, přinejmenším ze dvou karibů, ale pak jsem zjistil, že Mackachy a jeho žena toho dostali dvakrát tolik. Na můj dotaz proč tomu tak je, mi bylo sděleno, že je to kvůli rodovému systému. Indiáni raději obdarují příbuzného, a tím byla Mackachyho žena. Musel jsem zaplatit i dvojnásobnou cenu, což je důkaz, jaké má rodák výhody před Angličanem, zvláště když je daleko od pevnosti a je na indiánech závislý.

Jelikož jsme se v táboře zdrželi příliš dlouho, dal jsem příkazy k odchodu. Měli jsme dost zásob, které by nám měly vydržet až do pevnosti. Osmého ráno jsme se rozloučili a vydali se na cestu směrem k domovu. Jeden z Čipewů nás doprovázel a já nevěděl proč. To jsem se dozvěděl až v pevnosti, kde jsem zjistil, že chce zaplatit za maso, které dal Mackachymu, během našeho pobytu v jeho stanu. Počasí bylo stále jasné, ale velmi mrzlo. Zbytek cesty do Fort Prince of Wales kde jsme došli jedenáctého prosince proběhl bez zvláštních událostí. Guvernér byl nemile překvapen chováním Chawchinahawa, kterému hodně důvěřoval.

II. kapitola

Během mé nepřítomnosti ve Fort Prince přišlo ze severu několik Čipewů s úlovkem koroptví, které hodlali v pevnosti prodat. Jeden z nich se jmenoval Conne-e-guese a tvrdil, že byl u řeky, po které pátrám. Pan Norton ho ještě s dvěma dalšími indiány najal, aby mi dělal průvodce pro druhou expedici. Aby se předešlo těžkostem, usoudilo se, že bude lepší, když nás nebudou doprovázet ženy. I když bych si to přál, nemohl jsem vzít žádné Evropany, pouze dva pevnostní Kríe. Je to tak, že Čipewové i Kríové si Isbetera s Merrimanem vůbec nevšimli, ani když trpěli nouzi. Merriman byl vlastně rád, že nikam nemusí, že bude raději v pevnosti s přáteli, než aby strádat někde v divočině. Je pravda, že při poslední cestě pořádně promrzl.

Když bylo rozhodnuto o počtu indiánů, kteří mne budou doprovázet, byl jsem vybaven velkou zásobou střeliva, důležitými nástroji a nějakým obchodním zbožím, coby dárky pro indiány. Krom obvyklých instrukcí jsem byl pověřen, abych postupoval, co nejrychleji.

Den mého odchodu byl stanoven na třiadvacátého února. Všichni v pevnosti byli na nohou, aby nám pomohli se závěrečnými přípravami. Členy výpravy jsem byl já, tři Čipewové a dva Kríové. Mackachy zůstal v pevnosti. Byl to

sice vynikající lovec, ale jak se prokázalo, i pěkně úskočný darebák.

Sněhu napadlo tolik, že zasypal naše opevnění i s děly, takže guvernér pro mě nemohl nechat vypálit salvu. Zařídil však, aby všichni muži na mou počest zakřičeli třikrát hurá.

Opustili jsme brány pevnosti a vyrazili stejnou cestou, jak posledně, dokud jsme nedošli k Seal River. Místo toho, abychom ji překonali a šli do tundry, pokračovali jsme dál podél řeky, až na dva případy, kdy jsme si cestu zkrátili a vyhnuli se tak dvěma velkým ohbím. Směřovaly k jihu takových deset kilometrů, tak jsme zkratkami ušetřili hodně času.

Počasí bylo neobvykle bouřlivé a proměnlivé, takže jsme několikrát museli zastavit až na tři dny. Naštěstí však byla během prvních deseti dní všude hojnost karibů a indiáni jich několik zabili, stejně jsme ale měli tak těžký náklad, že jsme mohli vzít jenom omezené množství masa. Pak ale nastala nouze. Jelikož jsme po čtyři dny nic neulovili, spotřebovali jsme většinu našich zásob, s tak jsme šli někdy spát i bez večeře. Tak to bylo až do osmého března, kdy jsme ušli jen dvanáct kilometrů a zbytek dne se věnovali lovu. Nestřelili jsme však ani koroptev a dokonce jsme ani nenašli žádné stopy! Doufali jsme, že to bude ráno lepší. Připravili jsme si také šňůrky a háčky na lov ryb, poněvadž jsme tábořili blízko jezera (pravděpodobně se jednalo o jezero Sethnanei).

Brzy ráno jsme se přesunuli osm kilometrů k jihozápadnímu cípu jezera, který se nám zdál vhodnější pro rybolov. Zatímco někdo stavěl stan, další se věnoval

chytání ryb a jiní šli na lov. Lovci donesli jednoho dikob-
raza a rybáři chytili několik pěkných pstruhů, takže jsme
toho dne měli dobrou večeři a něco zbylo i na snídani, což
není obvyklé. Indiáni totiž mají ve zvyku nejít spát, dokud
nespořádají všechno uvařené jídlo.

Lovit ryby pod ledem vyžaduje jistý kumšt. Do ledu se
vysekají díry v průměru šedesát centimetrů. Do těch se
spustí háček s návnadou, který musí být pořád v pohybu.
Pohyb nejenže zabrání tomu, aby návnada zamrzla, ale
zároveň přitahuje ryby k světlé díře. Všiml jsem si, že ryby
zaberou mnohem dříve, když je návnada v pohybu.

Další den jsme rybařili již od brzkého rána, ale za celé
dopoledne jsme nic nechytili, tak jsme přesunuli tábor
dalších dvanáct kilometrů na západ. Tam jsme do ledu
udělali více děr a v noci chytili několik pěkných štik. Další
den jsme šli osm kilometrů na jihozápad, kde jsme si u
malého potoka postavili stan. Tentokrát jsme lovíli do čtyř
sítí a nachytali jsme mnoho štik, pstruhů a ryby zvané *me-
thy* (mník). Tyto ryby se nejlépe chytají na háček a v noci.
Čím jen noc tmavší, tím lépe. Lov se sítěmi pod ledem není
až tak obtížný, jak by se na první pohled zdálo. Chce to
udělat do ledu ve dvou řadách více děr a pomoci dvou tyčí,
které jsou na konci zakončeny vidličkou, pravidelně posu-
novat sítěmi pod ledem. Síť je na každém dolním konci za-
tížena přivázanými kameny, aby nestoupala hladině. Tento
způsob lovu vymysleli indiáni a Evropané v Hudsonově zá-
livu si ho osvojili, i když nejsou tak šikovní.

Jelikož se zdálo, že tohle místo je zdrojem mnoha ryb,
můj indiánský průvodce mi doporučil, abychom zde zůsta-
li, dokud nepotáhnou divoké husy. Jenže ty se v severních

krajích zřídka kdy objeví před polovinou května a nyní byla teprve druhá polovina března, a to bylo veliké zdržení. Jenže indiánovy důvody byly rozumné, vysvětlil: *„Počasí je v této době na tundře moc chladné a západní lesy moc daleko a těžko se v nich touhle dobou cestuje. Pokud počkáme, až se počasí zmírní, můžeme jít rovnou na sever přes tundru. Za měsíc můžeme vyrazit. Bude to lepší, než kdybychom se po zbytek zimy oklikou trmáceli lesem.“*

Souhlasil jsem. Zdokonalili jsme a rozšířili naše obydlí, jak nám to dostupný materiál dovolil. Abychom mohli postavit pořádný indiánský zimní stan, museli jsme najít kus rovné a pevné země. Takové místo jsme museli ve sněhu hledat pomocí tyče. Když jsme našli vhodnou parcelu, očistili jsme ji od sněhu až na mech, který se také musí odstranit. Když totiž mech vyschne, může od ohně velmi snadno vznítit, což se už kolikrát stalo. Pak se nařeže tolik tyčí, aby odpovídaly velikosti krytiny. Pokud nemáte k dispozici vidlicovitou tyč, svážete k sobě jako základ dvě normální tyče, postavíte je a roztáhnete na požadovanou šířku stanu. Zbytek tyčí rozestavíte v takové vzdálenosti od sebe, dokud dole nevytvoří kruh. Potah se pak připevní na tyč a obtáhne kolem ostatních sloupků tak, aby na závětrné straně byl vchod a nahoře zůstal kouřovod a světlík. Když indiáni zamýšlejí zůstat na jednom místě poněkud déle, dělají vchod stanu vždy směrem k jihu. Potah je všeobecně vyráběn z losí kůže a na stan se pokládá srstí dolů. Ohniště je vždy uprostřed a zbytek podlahy je vystlán větvičkami borovice, které slouží jako posezení a postele. Větvičkami se vyplní i prostor mezi tyčemi a potahem, a když pak napadne sníh, do stanu netáhne a je v něm příjemné

teplo. Tento druh stanů používají Kríové a na severu stavějí Čipewové jiný typ, jak ještě uvedu později.

Živobytí v našem wigvamu bylo poměrně příjemné. Tábořili jsme na mírné vyvýšenině, ze které jsme měli rozsáhlý výhled přes velké jezero. Jeho břehy byly hustě porostlé lesy, ve kterých rostly borovice, modřiny, břízy a topoly. Leckde tvořily skvěle kontrasty s vysokými kopci a jejich zasněženými vrcholky, jež vyčnívaly i nad nejvyšší stromy. Asi dvě stě metrů od našeho stanu byly na říčce peřeje, které byly tak prudké, že nezamrzaly ani v nejmrazivějších dnech. Pod peřejemi se říčka vlévala do jezera a byl na tu scénu vskutku pěkný pohled. Sítě jsme vždycky rozhazovali nadohled z tábora.

Zbytek měsíce uplynul bez zvláštních událostí. Měli jsme dost jídla a nic jiného nás neznepokojovalo. Sítě nám poskytovaly dostatek ryb a indiáni vycházeli na lov kořoptví, aby zpestřili jídelníček.

Nyní nastal čas, abych čtenáře informoval, čím jsem se zabýval já. Na prvním místě to bylo měření polohy, která byla 58 minut a 46 sekund severní šířky a pět stupňů a padesát sedm sekund severně od Fort Prince. Pak jsem opravoval poslední výpočty, které jsem zapisoval během našeho postupu k místu táboření. Kladl jsem pasti a chytal do nich kuny, a abych ušetřil střelivo, chytal jsem do nich také koroptve. Dělal jsem jednoduchou dřevěnou past, jejíž princip spočíval v tom, že když se kořist dotkla návnady, podrazila hůlku, která držela těžší kůl. Pokud úlovek nezabilo samotné břemeno, pak umrzl nebo ho dorazil lovec.

Léčka na ptáky se dá udělat také tak, že napříč zátokou uděláte živý plot nebo pravoúhlý plůtek při vrbovém hájku, kde ptáci hnízdí. Každý tento plůtek musí mít malý vchod, který dovolí kořisti vejít dovnitř, ale ven již ne. Koroptve podle svého zvyku hopkají z háje za potravou a pomalu vlezou do tenat. Tímto způsobem jsem denně chytil až deset koroptví.

Prvního dubna jsme k našemu nemilému překvapení shledali, že se v sítích nenašla ani jediná ryba. Ačkoliv jsme v předešlých dnech chytili hodně ryb, mojí společníci, coby praví indiáni vždycky všechny večer spořádali. Zkoušeli jsme lovit na návnady, ale ani to nám nebylo nic platné. Tato náhlá změna okolností zneklidnila jednoho z indiánů natolik, že ztratil důvěru ve svou zbraň, a tak jí raději měsíc nepoužíval.

Třiadvacátého brzy ráno šel Conne-e-quese na lov, zatímco ostatní se věnovali rybaření. Úlovek byl však tam bídný, že stačil sotva pro dva na večeři. Muži byli tak ma-

látní, že ani nevydělí na rybářské sítě, ačkoli byli nedaleko. Conne-e-guese byl statný chlapík a vynikající lovec, který byl zvyklý jídlem zásobovat velkou rodinu a i nyní byl nejhouževnatější a nejpracovitější z mé posádky. Chodil pravidelně na lov po několik dní a zřídka kdy se vrátili před setměním, zatímco jeho soukmenovci většinu času prospali a prokouřili.

Uběhlo několik dní, aniž by se nám nějak ulevilo, až do desátého dubna. Toho večera se Conne-e-guese nevrátil, takže jsme předpokládali, že buďto se setkal s cizími indiány nebo narazil na zvěř. Šli jsme tedy spát a opět o hladu, jelikož už tři dny jsme neměli skoro nic k jídlu. Občerstvili jsme se toliko vykouřenou dýmkou a ohřátou vodou. Vzácné byly už i koroptve, jelikož sníh pomalu ustupoval a ony se stěhovaly do tundry. O půlnoci se vrátil náš lovec a k naší nemalé radosti přinesl krev a kousky masa ze dvou karibů. Nedbali jsme nikterak na pozdní hodinu a okamžitě jsme dali nad oheň kotlík, abychom si uvařili dobrou masovou polévku. I za normálních okolností by to byl luxus, ale nyní to pro nás byla absolutní delikatesa.

Po této výborné a pozdní večeři jsme si šli lehnout, abychom mohli jít brzy ráno pro zbytek úlovku. Zanechali jsme tábor i s většinou zavazadel a odešli. Sotva jsme našli ulovené karibů, jeden muž začal stavět borovicový přístřešek, zatímco druhý začal zpracovávat úlovek a ostatní odešli na lov. Odpoledne se lovci vrátili se dvěma zastřelenými kusy.

Následující dny jsme se věnovali hodování, které bylo srovnatelné s obžerstvím. Indiáni ještě ulovili pět karibů a tři bobry. Když jsme usoudili, že více zvěře asi nezíská-

me, rozhodli jsme se vrátit do základního tábora. Zásoby masa byly i pro tak malou společnost, jakou byla ta naše, dost omezené. Přesto moji společníci na nic nedbali a každý večer pořádali marnotratné hostiny. Ráno se pak ani nestarali o rybářské sítě, takže se plno pěkných ryb zkazilo. Za čtrnáct dní jsme už hladověli jako obvykle.

Jednoho dne se Krí, jež se jmenoval Saw-sop-o-kishac, ale říkalo se mu Sossop, dělal z březového dřeva a kůry lžice a další domácí náčiní. Během vyřezávání se tak nešťastně poranil na noze, že ani nebyl schopen chůze. Druhý Krí, ačkoli mnohem mladší, byl ke mně tak lhostejný, že mi vůbec nesloužil. Táhnul akorát naše zavazadla a jedl ze zbytků, které mu nechali jeho pracovitější společníci.

Čtyřicátého dubna jsme spatřili na jihu velkou skupinu indiánů. Byly to manželky a rodiny lovců, kteří odešli za obchodem do Fort Prince a ony na ně měly čekat v tundře. Conne-e-guese mi za několik dní doporučil, abychom se také již vydali do tundry, tak jsme ráno rozbili tábor, sbalili zavazadla a odebrali se na východ. Šli jsme po stejné trase, jako jsme přišli, ale problém byl v tom, že Conne-e-guese byl nemocný a velmi slabý, takže nemohl ani táhnout saně a sám se musel nechat vést. Přemluvil jsem dva indiány s cizí tlupy, kteří pochodovali společně s námi a najal je jako nosiče.

Po dvou dnech svižné chůze jsme došli k Seal River, k místu, kterému indiáni říkají She-than-nee (Shethnanei, z čipewajštiny – „Vysoká hora“), kde jsme se utábořili a nastražili obě rybářské sítě. Rozhodli jsme se, že zůstaneme do doby, dokud nepotáhnou divoké husy. Doposud jsme viděli jen několik labutí a par hus, které letěly na se-

ver. Třináctého května indiáni zastřelili dvě labutě a tři husy, což trochu zmírnilo naši nouzi, která tou dobou byla zase veliká. Neměli jsme pořádné jídlo už pět nebo šest dnů. Jedli jsme toliko nějaké loňské suché brusinky, které jsme nacházeli na obnažených vrcholcích kopců. Ačkoli jsme nahazovali sítě a udice dle našeho soudu na nejlepších místech, chytili jsme za celý ten čas pouze tři malé rybky. Ti z Čipewů, kteří se k nám přidali čtyřadvacátého dubna, měli dobré zásoby sušeného masa, přesto nám nic nedali. Nic nedali ani Kriům, ale tajně zásobovali příbuzné v mých službách.

Devatenáctého května se konečně objevila ohromná hejna husí, labutí, kachen, racků a dalších stěhovavých ptáků. Každý den jsme jich zabili tolik, aby nám to stačilo na obživu. Zůstali jsme na místě několik dní, aby se obnovily naše síly a tříadvacátého vyrazili do tundry. Conneeguese už se také naštěstí úplně zotavil, takže se zdálo, že je vše v naprostém pořádku, zvláště když se naše posádka rozrostla na dvanáct lidí, kteří nám pomáhali nést zavazadla. Dobře jsem věděl, že se blíží léto, a pak skutečně nastala velká obleva, která nám téměř znemožňovala cestu lesem. Šli jsme dál podél toku řeky Seal, než jsme došli k řetězci několika jezer, která směřovala k severu.

Počasí bylo pozoruhodné příjemné a všude bylo hojnost zvířet, tak jsme pochodovali směrem k severu, až do prvního června. Když jsme došli k místu zvanému Beralzoa (Shoal Lake) zastřelili jsme více hus, než jsme potřebovali a dva karibu. Tehdy se jeden z indiánů poranil, když mu v ruku vybuchla puška, ale naštěstí mu exploze nezlomila žádnou kost. Zraněného jsem ošetřil pomocí „Turlingtono-

vých kapek“ a „žlutého bazilika“, takže se mu zranění brzy zahojilo. V Beralzoa jsme tábořili několik dní, během kterých jsme nasušili zásoby masa, než jsme se pustili znovu do tundry.

Díky oblevě byl sníh měkký, tudíž se po něm namáhavě chodilo i na sněžnicích, přesto jsme je potřebovali, protože byl sníh na mnoha místech stále ještě hluboký, i když jinde byla místa úplně holá. Šestého byla obleva tak silná, že jsme sněžnice přece jen sundali, protože nám byly více k zlosti, než užitku. Do desátého jsme naštěstí mohli ještě používat saně, když jsme je tahali po zamrzlých řekách a jezerech. Tání však pokračovalo dál, takže jsme zanechali i saně a náklad nesli na zádech.

Shledal jsem, že cestování je v létě obtížnější, než v zimě. Mé zavazadlo obsahovalo kvadrant, jeho stojan, knihy, kompas a všechno mé oblečení a náčiní, jako sekery, šídla, nože, atd. Bylo to neohrabané a těžké zavazadlo vážící tak třicet kilo. Kvůli enormně teplému počasí byla chůze krajem stále obtížnější. Takovou hrůzu jsem ještě nikdy nezažil. Špatná cesta a ještě horší táboření v malém stanu, který se pro tundru vůbec nehodil. Široko daleko nebylo žádné dřevo, které by se hodilo na stavbu normálního přístřešku, či na oheň, tak jsme stanový potah rozřezali na mokasíny. Conne-e-guese se neobtěžoval s tím, aby nám vysvětlil, jak se vlastně v tundře táboří. Sám měl s manželkou sadu kůlu na stavbu malého stanu, a přesto, že v něm měl dost místa, nikdy mne nepozval k němu noc. Krom toho, jak nepohodlný nocleh jsme v tundře měli, opět jsme měli nouzi o jídlo, a když už jsme nějaké to maso, či ryby získali, museli jsme to jíst syrové, což nebyla

kdovíjaká pochoutka. Nicméně jsme pokračovali v cestě zdraví a v dobré náladě. Conne-e-guese, ten dokonalý skrblík, poněvadž měl zásoby, o které se neděli, nás ujistil, že brzy budeme v kraji hojnosti. Tam bychom se měli setkat i s indiány, kteří by nám mohli pomoci nést zavazadla. To by bylo vskutku dobré, protože kdykoliv nám boží prozřetelnost poslala do cesty nějakou lovnou zvěř, nemohli jsme nést zásoby víc, než na dva dny. To byl i jeden z důvodů, proč jsme tak často měli nedostatek.

Mezi dvacátým a třiadvacátým červnem jsme ušli až třicet kilometrů denně, aniž bychom něco pojedli. Občerstvilo nás toliko kouření tabáku a doušek vody. Jinak tu nebyli ani koroptve, či racci, kteří ještě nedávno byli tak hojní a snadno polapitelní, ale nyní byli tak vzácní a plaší, že jsme zřídka ulovili jeden kus denně. Co se týče hus a kachen, ty všechny odletěly na sever.

Dvacátého třetího jsme se jako obvykle brzy ráno vydali na cestu a po dvanácti kilometrech narazili na tři pižmoně, jak se pásli na břehu jezírka. Indiáni vyrazili ihned na lov, a jelikož to jsou v tomto řemesle skuteční odborníci, brzy je všechny složili. Byla to však pochybná štěstěna, poněvadž sotva jsme stáhli jedno zvíře, začalo hustě pršet, takže jsme nemohli rozdělat ani oheň. Ale i kdyby bylo pěkně, byl by tu k topení toliko mech, poněvadž jsme byli na kilometry vzdálení od lesů. To byla slabá útěcha pro lidi, kteří již pět dní hladověli. Nouze ovšem nemá žádná pravidla, takže jsme se museli připravit na konzumaci syrového masa, jenže tentokrát se jednalo o maso pižmoňů, což je poněkud specifické. Ono totiž není jenom velmi tuhé, ale rovněž jeho vůně a chuť je silně poznamenána pižmem.

Vařené je docela snesitelné, ale za sirova je konzumace tohoto masa dost nepříjemná. Stále hustě pršelo nebo padal hustý déšť se sněhem, takže o ohni se nám mohlo jenom zdát a my snědli jednoho pižmoně zcela syrového.

Tehdy jsem pod vlivem těchto okolností začal uvažovat nad mou situací a musím se vyznat, že jsem propadl trudemyslnosti. Rány osudu a nevlídné počasí. Bylo chladno a stále pršelo, takže jsem na sobě během tří nocí neměl suchou nit. Když se konečně počasí zlepšilo, udělali jsme si oheň alespoň z mechu a usušili si šatstvo, i když ostatní věci vypadaly, jako by propluly kanálem. Přesto jsem se jako námořník po bouři snažil zapomenout na vše minulé, ale nebylo to vůbec jednoduché, jelikož jsme mohli s jistotou uspokojit toliko žízeň. Hlad totiž velmi oslabuje tělo, kazí plány, deprimuje náladu a hatí maximální úsilí. Žaludek ztrácí zažívací sílu a po dlouhém půstu mívá křeče a nepříjemné pocity nechuti. To jsem zažil na naší cestě víc než jednou. Žaludek dokázal stěží udržet dvě nebo tři kousky jídla, aniž by trávení nedoprovázely křečové bolesti a někdy bolestivý průjem. Je to tak drsné, že kdo tohle to zažil, nemá horší zkušenost.

A tak to šlo stereotypně každý den. Vyjádřeno několika jednoduchými slovy, dny hladomoru občas prostrídaly dny hodokvasu. Ale půst byl častější, častokrát tři, ale někdy dokonce až sedm dnů dlouhý, kdy jsme snědli jenom několik suchých brusinek, zbytků staré kůže a spálených kostí. Častokrát jsem pozoroval indiány, jak zkoumali svůj šatník, který se skládal hlavně z koženého oblečení, a zvažovali, kterou část ze šatstva ušetří, a která bude nejlepší k snědku. Někdy snědli nahnilou starou kůži, či pár starých mokasínů, které obětovali, aby zmírnili extrémní hlad. Takovýto druh jídelníčku by v Evropě jistě nikoho nenadchl, ale lidem z Hudsonova zálivu je dobře znám. Indiáni se v zoufalství někdy uchýlovali ke kanibalství, ale to jsem naštěstí nezažil.

Kriové za kanibalismus nikoho netrestají, poněvadž vědí, že se to dělá jen v krajní Nadosmrti, se však toho člověka bojí, jelikož tu přece jen existuje podezření, že pro jídlo

úkladně zabil. Kanibal se nicméně každému hnusí a nikdo s ním nechce žít. Viděl jsem již několik takovýchto individuí, které odpovídají výše uvedenému popisu. I když to byly kdysi vážené osoby, padnou pak do všeobecného opovržení. Na jejich tvářích se již nikdy neobjeví úsměv. Žijí v neustále trdomyslnosti, zamračení a z jejich pohledu by se dalo číst: *„proč mnou pohrdáte kvůli nemilosrdným rádnám osudu? Možná že se brzy sami dostanete do stejné situace!“*

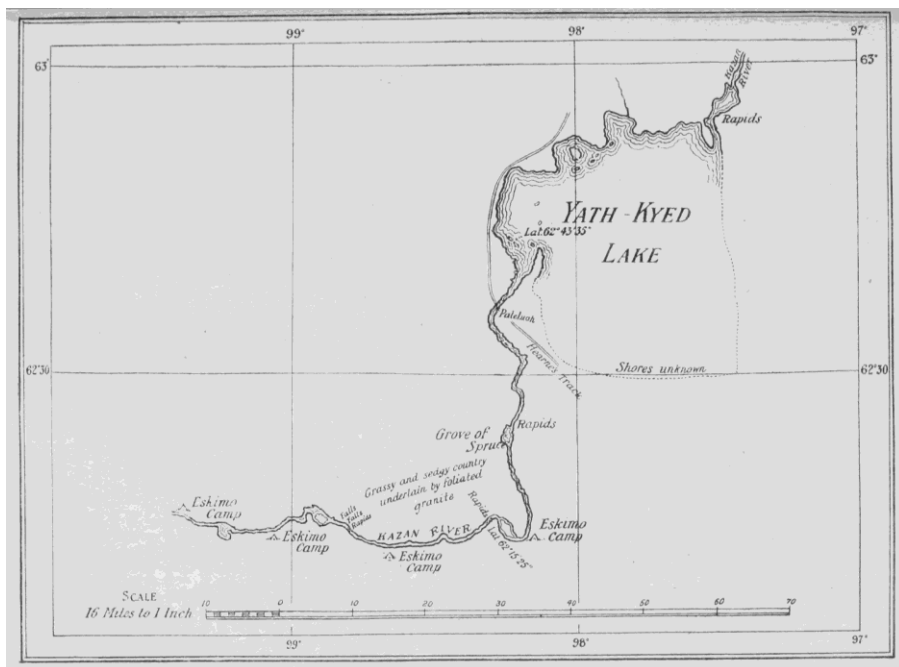
Na jaře roku 1775, kdy se stavěl Cumberland House, přišel tam indián, jehož jméno bylo Wapoos. U staveniště stál indiánský tábor o patnácti stanech. Těm indiánům bylo divné, že urazil tak dlouhou cestu sám, beze zbraně a střeliva. Lidé ho začali podezírat, jestli cestou někoho nezabil a jejich podezření umocnil fakt, že Wapoos ukrýval pytel svých zásob na vysoké borovici. Indiánské ženy na nic nedbaly a šly ten vak prozkoumat a opravdu zjistily, že je v něm lidské maso. Osud nešťastníka byl zpečetěn. Muži nabili zbraně, jiní založili do tětiv šípy a ženy se chopily seker.

Dvacátého šestého jsme usušili vše, co zbylo z pižmoně, aby se nám zásoby lépe nesly, a byly kdykoliv k dispozici. Pak jsme se vydali na sever a třicátého došli k řece, které domorodci říkají Cathawhachaga (Kazan River), a která se vlévá do velkého jezera Yath-kyed (White Snow Lake), kde jsme narazili na tábor Čipewů, kteří zde lovili karibů. Tady jsem se seznámil s indiánským vůdcem, kterému se říká Kapitán Keelshies. On a jeho tlupa byli smluvně vázáni na Fort Prince, a když se Keelshies obeznámil s účelem naší cesty, ochotně mi nabídl své služby.

Slíbil, že nám z pevnosti donese, cokoli nám bude zapotřebí, a že se s námi opět sejde na místě, které určil Conne-e-guese. Prozkoumal jsem stav zásob střeliva, tabáku a nožů a shledal, že jsme na tom bídne. Proto jsem poslal po Keelshiesovi dopis, abych obeznámil guvernéra naší situací a učinil objednávku na potřebné věci. Keelshies vyrazil k pevnosti ještě téhož dne.

Cathawhachaga byla první řeka, která již nebyla zamrzlá a jelikož jsme neměli kánoe a nikde tu nebyl žádný brod, museli jsme o pomoc požádat místní indiány. Když jsme byli na severním břehu, Conne-e-guese navrhl, abychom se utábořili a opět nasušili a natloukli maso. Nastražili jsme také sítě a nachytali hodně pěkných ryb, většinou tittemegů (white fish). Pohyb karibů, kteří měli táhnout přes řeku, byl pod naše očekávání. Čekali jsme na ně několik dní, ale žádná stáda se neobjevila, tak jsme se začali připravovat na cestu. Měli jsme nějaké zásoby ryb, které, jak jsem doufal, vydrží, než se objeví karibů. V táboře jsem ještě učinil ještě několik geografických pozorování a doplnil deník.

Pak mě Conne-e-guese informoval, že budeme potřebovat kánoi, poněvadž nám brzy budou čelit mnohé řeky. Proto jsem za nůž v hodnotě jedné penny koupil od jednoho indiána člun. On nůž nutně potřeboval, takže byl s obchodem spokojen, jinak by stál takových deset bobřích kůží.

Kvůli novému zavazadlu jsem musel najmout dalšího nosiče a měl jsem štěstí, že jsem našel opuštěného chlápka, který tu práci rád přijal. Šestého července jsme opustili Cathawhachaganu a šli na severozápad. V noci jsme se utábořili v malém zálivu jezera Yath-kyed (White Snow Lake), kde jsme ulovili i několik pstruhů. Někteří vážili až sedm kilo. Pak začal liják, který trval tři dny, než bylo zase pěkně. Slunce zářilo tak silně, že jsme usušili všechny naše věci, nicméně navečer začalo znovu silně pršet, takže bylo těžké uchovat střelný prach a písemnosti v suchu.

Osmnáctého jsme objevili stádo pižmoňů a indiáni jich několik zabili. Zůstali jsme na dva dny, abychom nasušili a roztloukli maso. Není to nikterak těžké. Libové maso nakrájíte na tenké plátky a usušíte na slunci nebo mírným

ohněm. Suché maso se pak dvěma kameny roztluče na prach. Tato potravina je nejen výborná a kdykoli požitelná, ale také dobře přenosná. Indiáni od Hudsonova zálivu sušenému prášku říkají „thew-hagon“ a Čipewové „achees.“ Když se tento masový prášek nacpe do koženého pytlíku a zalije roztopeným tukem, vznikne „konzerva“ zvaná „pemican.“ Když jsme měli nasušeno tolik masa, kolik jsme mohli unést, museli jsme na místě zanechat ještě hodně nezpracovaného masa. Není to poprvé, co jsme něco takového udělali, a věru, že se to zdá velmi marnotratné, ale zde na severu je to běžná praxe. Dvacátého druhého jsme potkali další indiány, se kterými jsme se spojili v lovu na karibů. Bylo jich strašně moc, takže jsme je prostě lovili jen pro jazyk, morek a tuk.